

21

N O V E M B E R 2 0 1 0

Borzo nieuws

L I J N & V L A K

C A R L A N D R E A R M A N D O
B E R N A R D A U B E R T I N J O O S T B A L J E U
C O R R I E D E B O E R L E C O R B U S I E R
A D D E K K E R S J A C Q U E S F R E N K E N
T O N F R E N K E N M A R K G R O T J A H N
R O B V A N K O N I N G S B R U G G E N
S O L L E W I T T C A R L I J N M E N S
A U R E L I E N E M O U R S B E N N I C H O L S O N
K O O O S T E R K E R K C H R I S T I N E P H I L I P P
C O R N E L I U S R O G G E J A N S C H O O N H O V E N
M A S H A T R E B U K O V A J C J V A N D E R H E Y D E N
K O E N V E R M E U L E C A R E L V I S S E R
A U K E D E V R I E S H E R M A N D E V R I E S

LIJN & VLAK SCHILDERIJEN, TEKENINGEN, RELIËFS EN SCULPTUREN NA 1960

De lijn, de getekende lijn is één van de meest oorspronkelijke en elementaire uitingen in de beeldende kunst. Van de prehistorische grottekeningen naar de lijntekeningen van Jan Schoonhoven en Ad Dekkers, de lijn is een middel om tot een beeld te komen maar is vaak ook onderwerp op zich. De lijn kan scheiden en verbinden. In het eerste geval scheidt zij twee vlakken; wanneer zij verbindt, van A naar B, is de lijn zelf het onderwerp van verbeelding. Lijn en vlak zijn dus onlosmakelijk met elkaar verbonden; uit de verbeelding van het ene vloeit als vanzelf het andere voort.

Schaduw en diepte, ruimte en licht, vorm en abstractie kan de kunstenaar met soms een eenvoudige lijn verbeelden of suggereren.

Dat juist beeldhouwers in het bijzonder zich bedienen van deze elementen, draagt er naar mijn mening zeker toe bij dat elke beeldhouwer in wezen een tekenaar is en die discipline ook altijd buitengewoon goed beheerst.

Uitgangspunt voor deze tentoonstelling waren de lijnen en vlakken, zoals van Jan Schoonhoven, Ad Dekkers en Rob van Koningsbruggen, maar evenzeer de minimalistische beelden van Carel Visser, Carl André en Cornelius Rogge. Ook de aankoop van een mooi werk van de Amerikaan Mark Grotjahn past binnen dit concept.

Aanvankelijk was het doel het bijeenbrengen van een collectie voor TEFAF 2011, maar onder de noemer van LIJN & VLAK konden we de collectie uitbreiden en aanvullen tot een brede galerie-expositie met Nederlandse en internationale kunst.

Enkele 'highlights' zijn afgebeeld, de overige werken kunt zien u op onze website, maar uiteraard nog veel beter in de galerie aan de Keizersgracht, van 19 november t/m 4 december.

Paul van Rosmalen

CARL ANDRE (*1935)

ZnFePbCu Relay 2005

12 delen: 4 platen zink, 4 platen lood,

2 platen koper, 2 platen staal

elke plaat 1 x 15 x 30 cm

totaal geheel 60 x 90 cm

Provenance:

Konrad Fischer Gallery, Düsseldorf

Met origineel certificaat van de kunstenaar

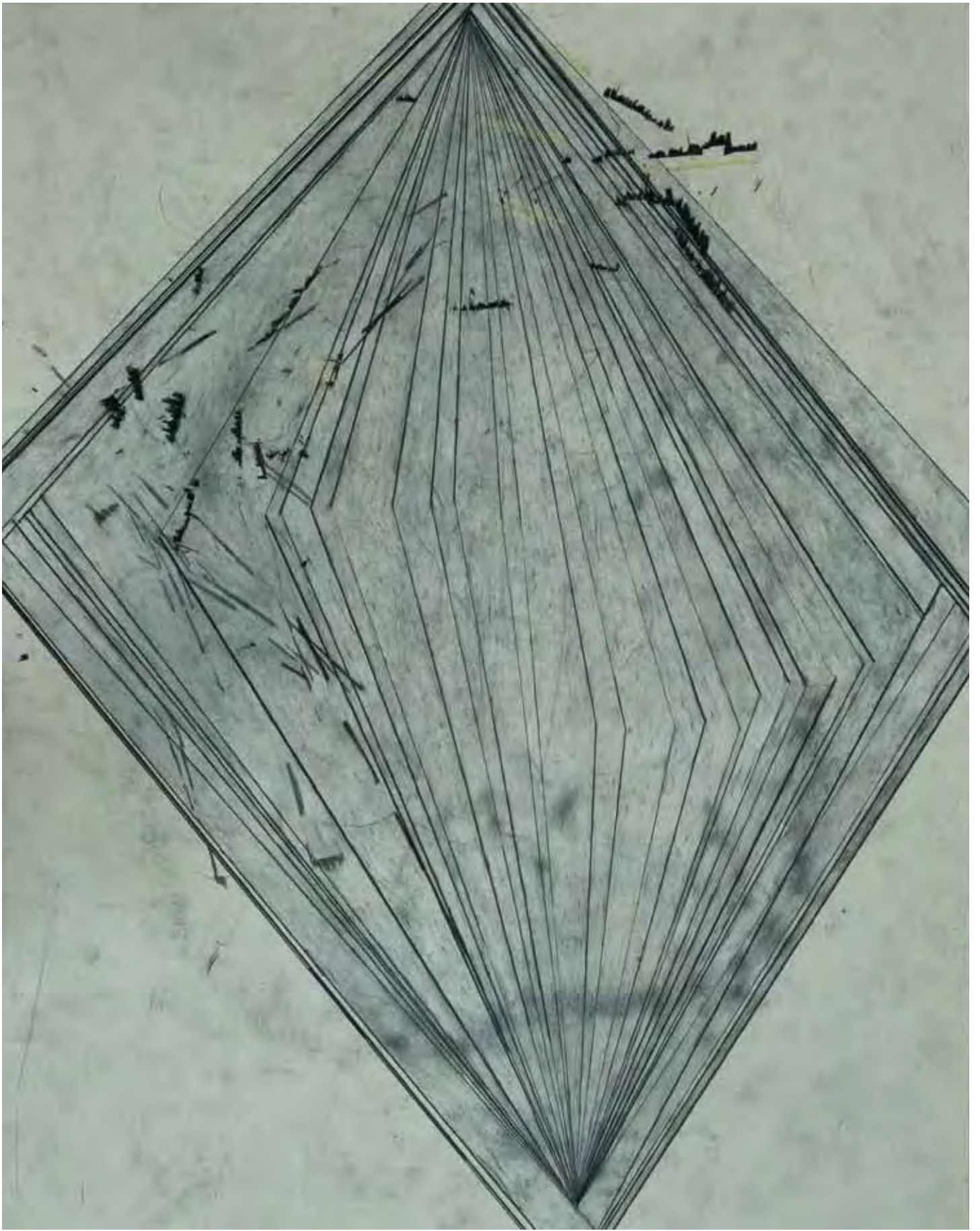
My works are in a constant state of change. I'm not interested in reaching an ideal state with my works. As people walk on them, as the steel rusts, as the brick crumbles, as the material weather, the work becomes its own record of everything that's happened to it.

Eind jaren zestig maakt Carl Andre zijn Nederlandse primeur op de tentoonstelling Minimal Art in het Gemeentemuseum Den Haag. Een jaar later heeft hij in hetzelfde museum een grote solotentoonstelling. Carl Andre, bekend geworden met zijn ijzeren 'vloerkleden', maakt beelden die verwant zijn aan de minimal art. Met onbewerkte materialen als houten balken, grafiet, lood of een ander metaal,

maakt hij gelijkvormige elementen. Deze elementen rangschikt hij, volgens een bepaald schema, op de vloer. De kunstenaar onderscheidt drie ontwikkelingsfasen in zijn werk: sculptuur als vorm, sculptuur als structuur en sculptuur als plaats. Vanaf 1965 vormt de sculptuur als plaats de basis van zijn werk.

(uit: Conceptuele kunst in Nederland en België 1965-1975, Stedelijk Museum Amsterdam 2002, p. 108)

ZnFePbCu Relay, bestaat uit twaalf rechthoekige platen. Op de grond worden ze in twee rijen naast elkaar gelegd, als een soort vloerkleed. Andre signeert zijn werk niet, maar geeft er een gesigneerd certificaat bij waarop de formaten zijn aangegeven.

MARK GROTJAHN (*1968)

White diamond 2004

gesigneerd, getiteld, gedateerd en genummerd

511 op achterzijde

pastel op papier 76.2 x 55.9 cm

Provenance:

Blum & Poe, Los Angeles

Af en toe word je geconfronteerd met de naam van een kunstenaar, die schijnbaar uit het niets naar voren komt, van wie men enkele jaren geleden nog nauwelijks gehoord heeft, maar niettemin nu een pijlsnelle carrière maakt. Zijn schilderijen prijken al op de covers van de veilingcatalogi van Sotheby's en Christie's en de belangrijkste musea haasten zich zijn werk aan te schaffen. Zijn ster rijst zeer snel en steeds hoger. Sinds dit jaar wordt hij exclusief vertegenwoordigd door Gagosian Gallery.

De onmiddellijke herkenbaarheid van zijn werk – we hebben het over de Amerikaanse kunstenaar Mark Grotjahn – is een van de karakteristieke kenmerken. Geometrische banen en lijnen, vaak vanuit het centrum, met soms gecompliceerde meervoudige perspectivische verdwijnpunten, meest monochroom van kleur. Na twee werken gezien te hebben, herken je direct alle volgende en wat zo bijzonder is: ze fascineren 'on the spot'.

Mark Grotjahn behaalde zijn MFA aan de universiteit van Berkeley, Californië, maar zijn tekentalent gaat verder terug tot zijn kinderjaren en de relatie met zijn grootvader, een bekend psychoanalyticus. Diens tekeningen van vlinders, bloemen en portret-cartoons waren voor de jonge tekenaar van grote betekenis en vormen nu de vertrekpunten voor de meeste van zijn schilderijen en tekeningen.

Grotjahn gaat heel bijzonder te werk. Over de schetsen van zijn grootvader legt hij – imaginair – stroken met meerdere verdwijnpunten en andere geometrische en perspectivische tekentechnieken. *My grandfather's drawings are very important to me, they have a lot of personal significance. I also find them very beautiful...*

Zodoende liggen onder zijn tekeningen en schilderijen, denkbeeldig de gekoesterde schetsjes van vlinders, bloemen en portretten van zijn grootvader. Wat ontstaat is een volstrekt eigen en authentiek abstract 'handschrift' dat eenmaal gezien, in het vervolg direct herkenbaar zal blijven als een werk van Grotjahn, zoals een liefhebber bij de eerste blik onmiddellijk een Rothko of Newman herkent.

Er veel over praten doet hij blijkbaar niet graag. In een interview waarbij de vragen gecompliceerder zijn geformuleerd dan Grotjahn's antwoorden, beëindigt hij dat interview: *There was a time when I really believed that if you were going to put out work in the public, as a responsible artist you should really know exactly what it is that you're doing and be able to speak about it. Well, I definitely don't think that you have to. Let's just leave it at that.*

(quotes uit: Flash Art, februari 2007)

JAN SCHOONHOVEN (1914-1994)

R 70-63 1970

gesigneerd, gedateerd en getiteld op achterzijde
wit geschilderd reliëf 106 X 106 cm

hout, karton en papier-maché

Provenance:

Galerie m, Bochum, Duitsland

Collectie Lutz Etzold, Moers, Duitsland

Tentoonstelling:

1973, Amsterdam, Stedelijk Museum *Schoonhoven*

cat.no.58, ill.

Literatuur:

Janneke Wesseling *Schoonhoven* (Den Haag 1990)

ill.no.69, p.87

Hij zou het wellicht zelf niet voor mogelijk hebben gehouden, maar 50 jaar nadat Jan Schoonhoven zijn eerste NUL-reliëf maakte, behoort hij nu tot één van Nederlands meest bekende en gerenommeerde kunstenaars. Zijn reputatie reikt inmiddels tot ver buiten Nederland en zijn reliëfs worden op de internationale markt aangeboden en zijn zeer gezocht.

De NUL-groep is opgericht in 1961 door vier geestverwanten: Armando, Henk Peeters, Jan Henderikse en Jan Schoonhoven. Hetgeen hen met elkaar verbond was de afwijzing van de toen heersende opvattingen over de schilderkunst: het gloedvolle en kleurige expressionisme (Cobra !) met heftige persoonlijke emoties. In de NUL opvatting moest kunst juist geen emotie bevatten maar gevoelloos zijn, geen 'chaotisch' expressionisme maar ordening en ritme met zo weinig mogelijk persoonlijke inbreng. Schoonhoven schrijft in 1964 in een artikel ZERO: *De voornaamste taak van ZERO is de werkelijkheid in essentie tonen, de werkelijke werkelijkheid van materialen, van gelocaliseerde dingen in geïsoleerde duidelijkheid. ZERO heeft niet de bedoeling een nieuwe vorm te scheppen. De vorm is bij voorbaat gegeven door de geïsoleerde werkelijkheid. Doel is op onpersoonlijke wijze de werkelijkheid te funderen als kunst.*

(uit: Janneke Wesseling, *Schoonhoven*, SDU 1990. p.38/39)

De Nul-groep sluit daarbij nauw aan bij verwante bewegingen in Europa. In Duitsland hadden Mack, Piene en Uecker zich verenigd in ZERO, in Italië werkten Manzoni en Fontana volgens dezelfde ideeën en in Frankrijk waren het vooral Yves Klein, Aubertin en Morellet die de kunst een geheel nieuwe wending gaven.

Het reliëf R 70-63 is in het oeuvre van Schoonhoven één van zijn meest eigen en markante werken. Geen 'frivoliteiten' als schuine vlakken en diagonalen, waarmee hij in die jaren wel experimenteert, maar streng geometrisch gecomponeerd in horizontalen en verticalen. Dit grote reliëf is zeer ambachtelijk opgebouwd middels 24 verticale banen van 7 mm. dik, waartussen honderden wandjes zijn geplaatst, eveneens 7 mm., zodoende resulterend in 625 vierkante vakjes. Door voor het vierkant te 'kiezen' in een streng patroon en ritmiek, heeft de kunstenaar zo min mogelijk zijn persoonlijke inbreng laten gelden, geen keuze gemaakt voor iets anders dan de logische, vanzelfsprekende geometrie van volkomen gelijke patronen.

Het reliëf bevindt zich in uitstekende en oorspronkelijke conditie met de patina van de tijd.

Het is een subliem werk van Schoonhoven waarin de ideeën van NUL/ZERO: monochroom, ritmisch, serieel, 'onpersoonlijk' in hun meest pure vorm verenigd zijn.

CAREL VISSER (*1928)

Widely Piled 1966

gesigneerd en gedateerd op achterzijde
aluminium 130 x 120 x 2 cm

Provenance:

Aangekocht door Alexander Orlow voor de
Peter Stuyvesant Collectie

Tentoonstellingen:

1981/82, Hasselt, Provinciaal Museum *A Choice
within a Choise*

1986, Paris, Institut Néerlandais *l'Art dans l'Usine 38
artistes de la Collection Peter Stuyvesant* p. 54-55, ill.

De periode ná 1945 was in Nederland voor veel beeldhouwers een 'gouden' tijd, een tijd van ongekende werkdrift en productie. Iedere stad, elk dorp behoefde een monument om de verschrikkingen van de oorlog en bezetting te herdenken en de herinnering eraan in steen te beitelen of in brons te gieten. Het was een bloeiperiode voor de beeldhouwklassen van de professoren Bronner en Esser van de Amsterdamse Rijksacademie. Ze leverde vaak machtige beelden en indrukwekkende monumenten op wanneer we denken aan de werken van Raedecker, Andriessen, Wezelaar, Van Pallandt, D'Hondt en vele anderen. Figuratief met een enorme expressie en zeggingskracht.

Toch waren er in die 50er jaren ook beeldhouwers voor wie die vanzelfsprekendheid van de figuratie in hun discipline niet langer bevredigend was. Zij refereerden liever aan hun grote voorgangers uit de eerste decennia van de 20e eeuw. Meesters als Brancusi, Arp en Lipchitz waren hun helden. Carel Visser is één van die beeldhouwers voor wie de figuratie niet de voor de hand liggende uitkomst van de beeldhouwer is. Liever experimenteert hij met vormen en materialen, álle vormen en materialen. In zijn plakboeken vooral afbeeldingen van

prehistorische steenformaties, de antieken, oude auto's en de ateliers van Brancusi en Giacometti.

Carel Visser maakt al bijna zestig jaar beelden, reliëfs, tekeningen, collages en houtsneden. De eerste beelden van Visser dateren uit de jaren '40: subtiele mens- en dierfiguren, gelast uit ijzer. In de jaren '50 worden deze figuren vervangen door robuuste composities van geometrische vormen, samengesteld uit ijzeren platen en balken. Visser onderzoekt de werking van principes als herhaling, spiegeling, kanteling en stapeling.

Widely Piled uit 1966 is een bijzonder beeld, zowel door de vorm, het materiaal als de eenvoud ervan. De uitstekend tekenaar die Visser ook is, manifesteert zich heel duidelijk in dit wandsculptuur. Het is samengesteld uit drie platen ruw aluminium, die tegen en op elkaar zijn gelast. De platen tonen allerlei sporen van de bewerking zoals de - niet zichtbare - ronde gaten in de achterste plaat die vage hittesporen van de soldering in de voorste plaat achterlaten. Niet de perfectie in bewerking en uitvoering van een edelsmid is wat telt, maar de zeggingskracht van het ruwe materiaal, getekend en gevormd in de handen van de beeldhouwer.

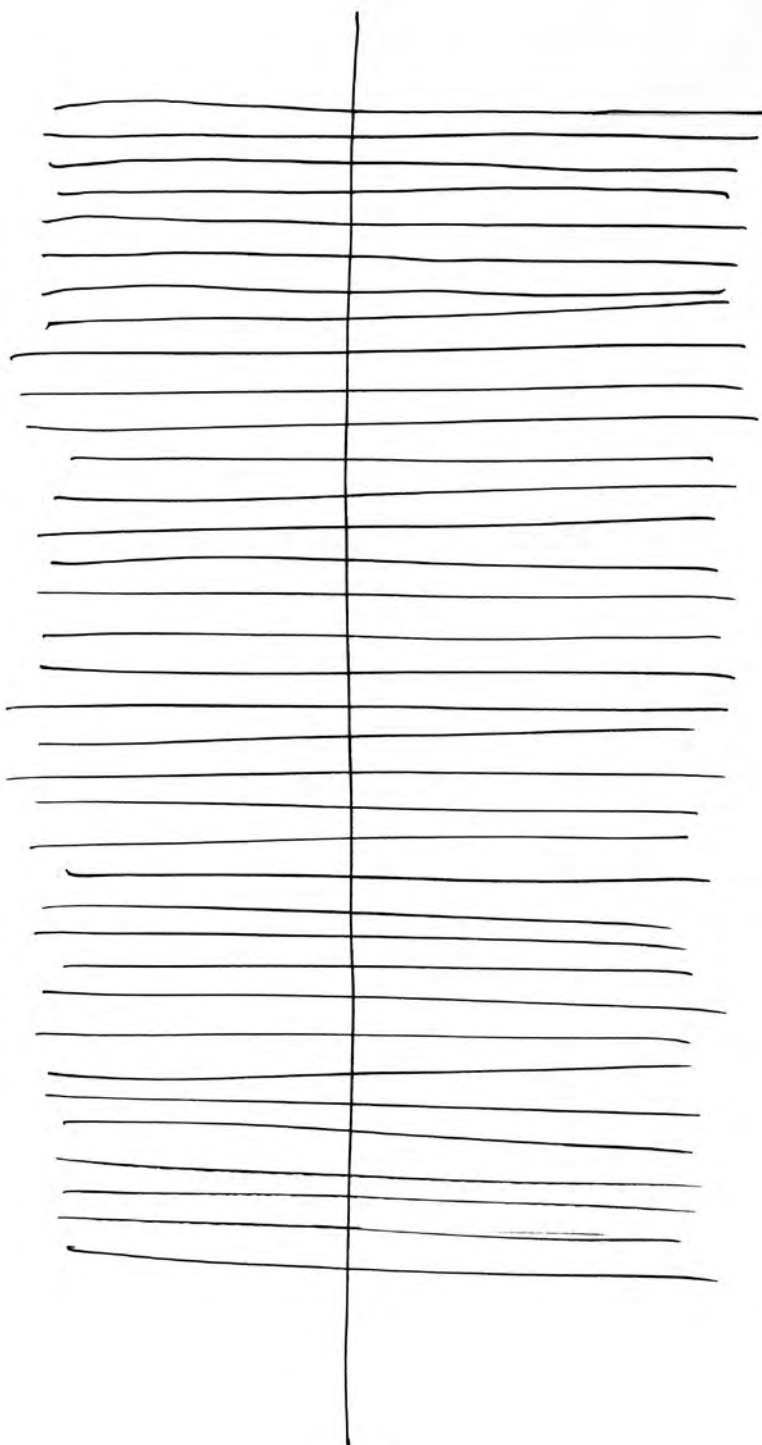
EXPOSITIE LIJN & VLAK

19 NOVEMBER T/M 4 DECEMBER

TIJDENS PAN AMSTERDAM RUIMERE OPENINGSTIJDEN:

ZONDAG 21 T/M ZONDAG 28 NOVEMBER

DAGELIJKS GEOPEND VAN 13.00 TOT 19.00 UUR EN OP AFSpraak

AGENDA

19/11 – 4/12
LIJN & VLAK

11/12 – 31/12
KO OOSTERKERK

18/3 – 27/3 2011
TEFAF MAASTRICHT

Download onze nieuwsbrieven op
www.borzo.com / alle werken zijn te koop

Openingstijden: woensdag t/m zaterdag
van 13.00 tot 17.00 uur en op afspraak

Borzo Kunsthandel BV
Keizersgracht 516 1017 EJ Amsterdam - NL
T +31 (0)20 626 33 03 F +31 (0)20 470 37 36
info@borzo.com www.borzo.com
www.galleries.nl/borzo

Colofon Uitgave en copyright Borzo
modern & contemporary art Teksten
Paul van Rosmalen en Barbara Jonckheer
Fotografie Pieter de Vries, Texel Vormgeving
Scherpontwerp Productie Waanders

BORZO